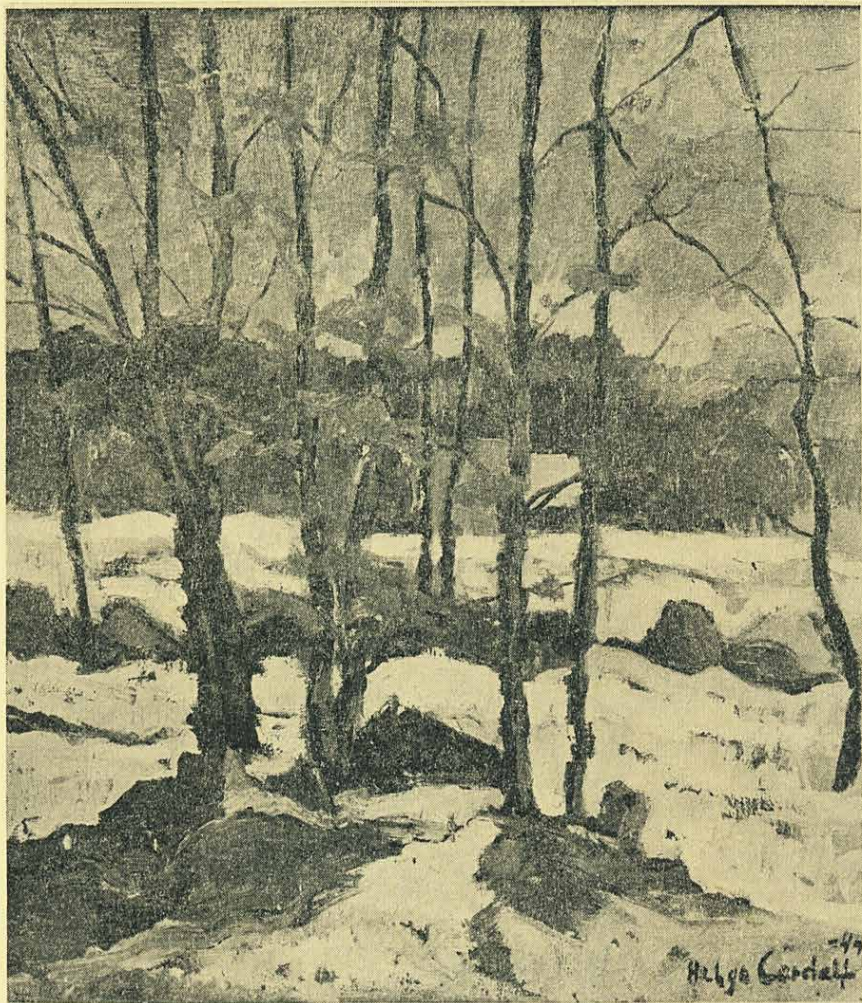

Byahornet

- SKÅNELAND

Oljemålning - Helge Cardell

Skåningarnas Hembygdstidning

HELGNUMMER 1973

Julotte-morden i Hyby kyrka

Av Egon Prahl

HÖSTKVALLENS REGN drog fram över den skånska slätten. Vi var på besök hos ett äldre par på landet — boende i en gammal stuga som säkerligen för länge sen passerat de hundra i fråga om ålder. Mor i huset hade satt på kaffe, och när detta väl kommit fram kom snackelådan i gång. Far (Per Andersson) själv var några år över de åttio — men minnet var klart som hos en yngling. Under samtalets gång kom vi in på gamla sägner och det var dit hän jag ville komma. En av dem hade Per hört i sin barndom — handlande om ett par jungfrur som på själva juldagsmorgonen mördade tvenne riddare i Hyby kyrka.

Höstskymningen där ute hade övergått till mörker, regnet piskade på det gamla husets fönster-rutor. Stämningen och miljön blev mer och mer spöklik för oss som kom från en upplyst storstad särskilt när den gamle mannen började berättelsen om nyssnämnda jungfrur.

Under den grå medeltiden lär i Bara härad ha funnits en starkt befäst borg som hette Burö eller Borgö. Enligt sägnen som Per berättade skall borgen ha varit uppförd av granitsten och omgiven av vatten. En hög och bred mur med bastioner och andra försvarsmedel omgav densamma — dess tinnar och torn reste sig högt upp och syntes vida omkring i nejden.

Borgen ägdes på sin tid av den mäktiga släkten Wogn. En av dess ättlingar, Thule Wognsson, var vida beryktad för sin tapperhet och sitt mannamod. Säggen förtäljer vidare att denne grymme herre, som aldrig skonade någon fiende, skall ha levat någon gång i början av 1200-talet. Han lär vidare ha haft tre barn — en son och två döttrar. Sonen, Wogn Thulesson, övertog borgen med tillhörande gård efter fadern som ljutit döden i en drabning mot svenskarna. De bägge systrarna, Adele och Gyta, bodde hemma hos brodern på borgen.

Vid denna tid fanns på Hyby gård (belägen i socknen med samma namn) bröderna Olof och Åke Stigson. De friade till jungfrurna på Borgö — och svaret blev ja. Men, fortsätter sägnen, så måste de unga riddarna draga ut i härnad och vara borta i två år. Under tiden förbereddes det förestående dubbelbröllopet på Borgö.

Så kom riddarna hem på hösten efter tvenne år. De uppsökte de bägge systrarna och meddelade att de till våren skulle hämta hem var sin brud från frankernas land.

Sorgen blev stor hos de bägge systrarna — men det flöt krigarblod i deras ådror. De svor på att taga hemnd och ruvade natt och dag över bästa sättet att kunna släcka sin hämndtörst.

Så underrättades de en dag att riddarna Stigson under den förestående julottan i Hyby kyrka skulle begå Herrens heliga nattvard. Tidigt på juldagsmorgonen begav de sig av från borgen på snabba springare mot Hyby kyrka. Denna var ännu ej upplyst då de på sina löddriga hästar anlände. Modiga som de var, smög de sig in i kyrkan — den äldsta gömde sig bak altaret, medan den yngsta gömde sig i en mörk vrå i vapenhuset.

Efter en ganska lång väntan tändes ljusen — folk strömmade in i det upplysta templet, och så småningom steg riddarna Stigson fram och böjde knä vid altarrunden. Lik en furie störtade den äldsta systemen fram och stötte sitt spjut i sin trolöse älskares hjärta.

Brodern (fruktande ett liknande öde) skyndade mot kyrkdörren för att rädda sig — men där mötte honom den andra systemen som rände sitt svärd genom hans bröst.

Omedelbart därefter gav de bägge systrarna ”tredubbelmansbot” till de mördade riddarnas fränder. Men någon ro fick de inte — natt och dag plågades de av ångerns djävulska kval. Till slut begav de sig till Rom för att hos påven söka avlösning för brottet. De beviljades detta, men samtidigt förklarade påven Hyby kyrka i bann under sju år — vidare ålades jungfrurna att betala en skuld som denna kyrka hade samt tilldela åtskilliga kloster och kyrkor gåvor och legat till själamässorna för riddarnas själar.

Under de sju år som gudstjänst var förbjuden i Hyby kyrka förrättades densamma på en kulle (kallad Elleberg) söder om kyrkan. Per berättade vidare att han genom sin far hört berättas att ända fram till början av 1800-talet fanns å nämnda kulle ännu märken efter trappsteg jämte en upphöjning där altaret ansågs ha stått.

De bägge systrarna ålades vidare, till sina egna hjärtans förkrosselse och andras varning, att på kyrkans inre mur låta måla den grymma mordscenen. Trots att detta var påkostande för de stolta borgjungfrurna, lät de dock avmåla händelsen.

Men trots all bot och trots att deras fromma huskaplan fyra timmar dagligen anropade helgonen om förböner för deras grymma brott, ville ej friden återvända till deras själar. De döda riddarnas veklagan ljöd ständigt för deras öron — och deras bleka vålnader i blodig skrud tyckte de sig ständigt se under nattens ensliga timmar.

Så gick åren — långsamma och kvalfulla. En gång klagade den yngsta systemen för biktfadern och yttrade:

*”De skänker, vi givit, ej lisa oss ge.
Kan bot för vårt kval Ni ej råda?
De blodiga vålnader ständigt vi se,
Ej helgonen se till vår vända. —”*

*”Min dotter, giv gåvor till altarets rund,
Och snart vi månde väl höra
Från sanctus Franciscus', den heliges, mund,
Vad vidare Ni ha att göra. —”*

*Den fromme gudsmannen, han svarade så.
De systrar ej gävo sig vila:
Från kyrka till kloster de jämt månde gå,
Och rastlöst de sågos framila.*

*De skänkte mång' altar- och prästerlig skrud,
men friden, den åter ej vände.
Franciscus han dröjde att bedja till Gud,
Och större blev deras elände. —*

Många år hade gått — de fordom så stolta borgjungfrurna hade blivit gamla och böjda av sorg och kval. Under årens lopp hade de även blivit utfattiga — ty allt de ägt hade de skänkt till kloster och kyrkor. Trots sina stora gåvor fick de ej någon frid i sitt sinne. Nätterna för dem var en mara — så fort de skulle till att somna, uppenbarade sig för dem de fruktansvärda mordscenerna. Därför satt de hellre uppe och sömmade i silke och guld vackra altarprydnader.

Med åren hade deras ögon blivit skumma — de kunde ej längre se att arbeta med sina sömnader under de fasansfulla höst- och vinternät-

terna. Från de fromma fädernas läppar fick syst-rarna ofta höra hårda ord. Deras stolta fränder hade sedan länge tillbaka gjort spe av dem, och borgens gemak beträdde de sällan. Ett litet torn-rum var deras bostad.

Så nalkales åter senhöst och vinter. En söndag hade de varit i kyrkan, och ur deras förkrossade hjärtan hade uppstigit brinnande böner.

Vid deras hemkomst satt på tornets stentrappa en underbart skön gosse och såg kärleksfullt på dem med sina strålände ögon och sa:

”Frid vare med Eder! Jag är den I haven sökt, och här vid Eder dörr har jag länge suttit och väntat på Eder. Men i Eder fåvitskhet gåven I ej akt på mig. I morgon kommer min broder till Eder. Anammen I honom, skall friden, den I så länge sökt, åter fylla Edra hjärtan!”

En suck av tvivel och smärta uppsteg ur de gamla jungfrurnas bröst. Men barnet fortsatte:

”Det min broder bär i sin hand, tag det och lägg det i jorden! Det skall varda Eder ett tecken på min allmakt och barmhärtighet.”

Vid dessa ord försvan barnet ur deras åsyn. Bestörta såg systrarna på varandra — varifrån kom det sköna barnet, och vart tog det vägen? Månne en helig man, som före sig sänt denna änglasyn, ämnade besöka dem?

Men nästföljande dag gick utan att någon kom. Höstkvällen var mörk och kulen, stormen tjöt och hällregnet slog mot tornets blyinfattade rutor.

Plötsligt hördes ett barns klagande gråt. De bägge systrarna såg på varandra och lyssnade.

Gråten blev mera högljudd — de skyndade ut. På tornets stentrappa satt en liten gosse, våt och skälvande av köld. Medlidsamt tog jungfrurna barnet med sig in — förde det fram till den värmande eldhärden.

”Jag har gått vilse i skogen och är hungrig”, snyftade den lille och öppnade sina små röd-frusna händer och lade två ekollon på tröskeln bredvid sig.

Nu erinrade sig de bägge systrarna den sköne gossens ord från föregående dag — ett ljus gick upp i deras hjärtan. Nu förstod de vem det var som talat till dem — det var den Allsmåktige Människosonen som med förlåtande kärlek ser till lidande och ångerfulla människobarn.

En salig frid strömmade in i de bägge systrar-nas själar. Natten som kom blev även den sömnlös — men de vakade för att i salig ödmjukhet tacka den Allbarmhårtige, som förlåtande sett till deras tärande ånger och genom sin allmakts under givit dem frid.

Med helig vördnad tog de ekollonen och lade dem i jorden utanför deras fönster. När våren kom sköt gröna blad upp ur den svarta mullen.

Ägnande sin levnadsafton i kärlekens tjänst åt lidande medmänniskor ingick omsider de åldriga borgjungfrurna med saligt hopp i den eviga friden.

Det stolta Borgö slott har för länge sen sjunkit i grus, avslutade Per Andersson sin berättelse — men ekarna höjde ännu sina kronor mot himlen under hans barndom.